

„Každý vtedy pomáhal, ako vedel. Ja som vedela piecť chlieb, tak som piekla.“

Paulína Dubeňová (rod. Mladšíková) **(*1922 †2022)**

Príbeh Paulíny Dubeňovej je príbehom skromnej ženy, ktorá svojimi činmi preukázala veľkú odvahu, ľudskosť a solidaritu. V čase druhej svetovej vojny, keď žila s rodičmi a súrodencami v Kunerade, na povale domu ukrývali 12 partizánov a starali sa o nich. Počas Slovenského národného povstania každý deň pre povstalcov a partizánov upiekla 12 chlebov, niekedy pre nich aj varila. Po vojne, počas združstevňovania, jej rodine komunisti zobrali polia aj dobytok. Napriek tomu sa nevzdávala a celý život pracovala v hore a sadila stromy. Keď sa niekedy budete prechádzať Rajeckou dolinou, poobzerajte sa okolo seba a pri pohľade na stromy, ktoré vás budú obklopuvať, si spomeňte na príbeh pani Dubeňovej. Možno práve ten, pri ktorom stojíte, svojimi vlastnými rukami zasadila práve ona.

podcast

príbeh

Aktivita: Kolektivizácia

Hromadná, skupinová, individuálna

Cielová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

chudoba, migrácia, oral history, príbehy 20. storočia, rodina, vzťahy v rodine

Ciel:

Pochopiť príčiny odlišnosti pohľadov na kolektivizáciu cez filmové obrazy a výpovede pamätníkov. Poukázať na zložitosť procesu kolektivizácie a existencie JRD. Uvedomiť si, že častokrát je význam udalostí podmienený ulom pohľadu.

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, počítač, internet, dobové fotografie, filmové ukážky, štatistické údaje

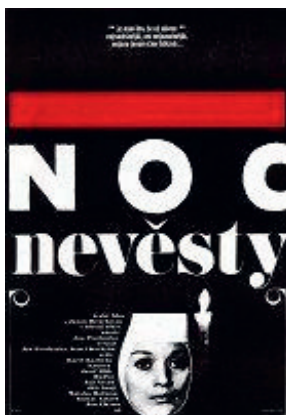
Postup:

- **V úvode aktivity** sa porozprávame so žiakmi/žiačkami na tému kolektivizácie. Zoradíme si procesy spojené s kolektivizáciou na časovej osi a stručne ich priblížime. Snažíme sa viesť žiakov/žiačky k správne pochopeniu následnosti a súvislosti týchto procesov.
- Pýtame sa ich, čo o kolektivizácii vedia, či niekto v rodine spomínal, ako ich zasiahla. Navzájom si zdieľajú informácie.
- Na tému kolektivizácie nadviažeme informáciami o Jednotných roľníckych družstvách. Pýtame sa žiakov/žiačok, čo rozprávali ich starí rodičia a rodičia o fungovaní JRD, ako hodnotia ich činnosť, aké pozitíva a negatíva vnímali v čase ich fungovania počas obdobia socializmu. Zisťujeme, aké informácie majú o vytváraní JRD, o princípoch dobrovoľnosti a o cene, ktorú museli mnohé rodiny zaplatiť za túto socialistickú ideu.
- **V hlavnej časti aktivity** sa snažíme vykresliť situáciu na vidieku rôznymi prostriedkami. Môžeme využiť rozprávanie, dobové fotografie, upozorníme na možnosť oboznámiť sa s touto témou prostredníctvom príbehov pamätníkov na stránkach www.memoryofnations.eu, pre dotvorenie atmosféry zakladania JRD využívame aj propagandistické videá.
- Zoznámime sa s priebehom prvého celoštátneho zjazdu družstevníkov. Ten sa konal v roku 1953 a zúčastnilo sa ho viac ako 5000 poľnohospodárov. Pozrite si video [TU](#) a následne sa pokúste odpovedať na otázky:
 - » Aký postoj zaujímali dobové politické authority k družstevným roľníkom? Ako na to roľníci reagovali? Ako tieto politiky prijímali?
 - » Aké hodnoty boli podľa ministra poľnohospodárstva dôležité? Existujú ku nim nejaké alternatívy?
 - » Ako by ste hodnotili hlasovanie piatich tisícov delegátov zjazdu? Aká bola politická kultúra 50. rokov 20. storočia?
- Následne žiakov/žiačky rozdelíme do 4 skupín. Každé skupine pridáme 1 výrok. Žiakom/žiačkam zadáme úlohu v skupinách:

Zamyslite sa nad uvedeným výrokom a pokúste sa zdefinovať, čo si pod uvedenou myšlienkou v súvislosti so zakladaním JRD predstavujete.

 - » *Do družstiev ľudia vstupovali dobrovoľne aj násilu.*
 - » *Ak tí, čo nevstúpili do JRD, neplnili dávky, boli považovaní za nepriateľov štátu.*
 - » *Roľníkov vydierali aj cez ich deti.*
 - » *Súhlas so vstupom do JRD vynucovali aj násilím.*

- Po splnení úlohy spoločne diskutujeme a následne ich uvedieme do reality:
 - » Zámery spojené s kolektivizáciou pred roľníkmi najskôr utajovali. Vtedajší režim propagandisticky prezentoval, že všetci ľudia vítajú kolektivizáciu.
 - » Predstavitelia režimu vedeli, že kolektivizácia sa u roľníkov nestretne s pochopením. Ešte 7. júla 1948 verejne ubezpečovali, že v Československu k nej nedôjde. V ústave z mája 1948 zakotvili vlastníctvo pôdy do 50 hektárov, keďže kolektivizácia sa spájala so znárodnením pôdy. Bolo im však jasné, že bude potrebné realizovať veľkovýrobu aj v poľnohospodárstve. Počítalo sa s koexistenciou troch sektorov, štátneho, družstevného a súkromného.
 - » Vzhľadom na to, že sovietske skúsenosti mali všeobecnú platnosť a hľadanie vlastných špecifických prístupov k realizácii veľkovýroby v poľnohospodárstve nemalo žiadne opodstatnenie, začali sa hľadať možnosti, ako prechod ku kolektivizácii, s cieľom likvidovať súkromnú malovýrobu, maximálne utajiť. Možno povedať, že sa začal grandiózny podvod na roľníkoch.
 - » Roľníci sa nechceli spoľčovať do družstiev. Nútili ich k tomu aj násilím či vydieraním.
 - » Nezájum roľníkov o vlastnú proletariáciu v JRD bol celkom prirodzený. Istú ústretovosť pri zakladaní družstiev prejavovali vo väčšine prípadov len bezzemkovia, respektíve kovorolníci a stavorolníci, ktorí mali hlavné zamestnanie mimo poľnohospodárstva. Často išlo o komunistov, ale aj v tomto prípade bol ich vstup do JRD vynútený hrozbou straníckych postihov.
 - » Vo vzťahu k výkonným roľníkom sa nútenie realizovalo najmä ekonomickým znevýhodňovaním súkromného hospodárenia a plošne tzv. presvedčovacou prácou, ktorá však bola skôr psychologickým nátlakom.
- Na záver oboznámime žiakov/žiaci s procesom zakladania Jednotných roľníckych družstiev prostredníctvom filmu. Môžeme na to využiť ukážky z tzv. „trezorových“ filmov, ktoré verne zobrazujú situáciu na vidieku v súvislosti s témou. Napríklad film **Noc nevesty**:

Dráma, Československo, 1967, 88 min, réžia: Karel Kachyňa

- **V záverečnej časti** sa oboznámime s príbehom pamätníčky spôsobom, ktorý najviac vyhovuje cieľovej skupine žiakov/žiačok. Spoločne diskutujeme o príbehu a rozprávame sa o pocitoch v súvislosti so zažitým a vypočutým. Porovnávame zdroje informácií a získané poznatky. Informácie môžeme podporiť štatistickými údajmi o úspešnosti JRD. Snažíme sa u žiakov utvárať objektívny obraz o našej nedávnej minulosti.